

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Specialpedagogens uppdrag

En totalundersökning av specialpedagogers
arbetsuppgifter i en kommun

Linda Ericson och Kenneth Stenberg

Examensarbete:	15 hp
Program	Specialpedagogiska programmet
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Ht/2011
Handledare:	Girma Berhanu
Examinator:	Eva Gannerud
Rapport nr:	HT11-IPS-13 SPP600

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program:	Specialpedagogiska programmet
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Ht/2011
Handledare:	Girma Berhanu
Examinator:	Eva Gannerud
Rapport nr:	HT11-IPS-13 SPP600
Nyckelord:	specialpedagog, speciallärare, handledning, skolutveckling

---

Syfte: Att studera specialpedagogens yrkesroll i olika skolor. Arbetar specialpedagogen utifrån de mål som står i examensförordningen samt finns likheter/skillnader i det specialpedagogiska uppdraget i olika skolor inom samma kommun.

Våra frågeställningar vi utgår ifrån är:

- Vad kännetecknar specialpedagogerna i den aktuella kommunen?
- Hur ser det specialpedagogiska uppdraget ut i samtliga skolor i en kommun?
- Vilka likheter/skillnader finns det i specialpedagogens uppdrag inom samma kommun?
- Vad beror likheterna/skillnaderna i specialpedagogiska uppdraget på?
- Hur skulle uppdraget kunna utvecklas utifrån examensförordningen i den aktuella kommunen?

Teori: Den teoretiska utgångspunkten för studien är specialpedagogens roll ur ett professionaliseringsteoretiskt perspektiv, systemteoretiskt perspektiv.

Metod: Studien är både kvalitativ och kvantitativ och för att inhämta information har en onlineenkät används. Enkäten har skickats till alla specialpedagoger i en mellanstor kommun i södra Sverige.

Resultat: Resultatet av studien visar att det är stora skillnader i det specialpedagogiska uppdraget på olika skolor i en och samma kommun. Det är en stor skillnad i vem som styr uppdraget och detta påverkar den enskildas uppfattning av det specialpedagogiska uppdraget, och detta utgör en del av skillnaden. Specialpedagogerna påpekar att det råder brist på tid för lärarna för att få kontinuerlig handledning och att mycket av tiden går åt till att lösa akuta situationer och att undervisa elever i behov av särskilt stöd. Detta gör att det upplevs som de inte arbetar förebyggande och mot ett relationellt perspektiv.

Förord

Under vår utbildning har frågan om specialpedagogens roll ofta diskuterats. Det är en yrkesroll som många inom skolan har olika åsikter om. Rollen är många gånger inte förankrad i verksamheten utan behöver många gånger säljas in bland personal på skolorna, så att den förtydligas och synliggörs. En oro och frustration har infunnit sig i våra diskussioner men alla har känt att det finns en utmaning att ta sig an uppdraget som specialpedagoger och utveckla arbetet, inte bara kämpa för att få arbeta med det vi utbildat oss till. Dessa tankar har följt oss under utbildningen och blivit mer centrala nu när examen hägrar. Därför känns det naturligt att rikta vår undersökning mot specialpedagogens arbetsuppgifter.

Valet att välja en kommun och där göra en totalundersökning av specialpedagogens roll och arbetsbeskrivning, gjordes för att belysa om det finns likheter och skillnader mellan skolor inom samma kommun. Vilket mandat har specialpedagogen att utföra det uppdrag den är utbildad för?

Nu som nyutexaminerade specialpedagoger och på väg att omsätta utbildningens mål i verkligheten tycker vi det är viktigt att själva får en insikt i hur verkligheten ser ut. Det har kommit många förfrågningar om att få tillgång till studien när den är klar från våra respondenter och även ledare inom kommunen. Detta innebär att det finns ett intresse att få se en studie där specialpedagogens yrkesroll skildras.

Vi har delat upp arbetet så att vi har haft olika ansvarsområden. Kenneth har ansvarat för metod delen, syfte och frågeställningar. Och Linda har ansvarat för teoridelen samt litteraturdelen. När det gäller diskussion och analys så har vi reflekterat och skrivit tillsammans. Vi har både hjälpt varandra i de olika delarna men med ansvar menar vi att vi ser till att allt ska vara på rätt plats och relevanta uppgifter ska vara under rubrikerna.

Vi riktar ett stort tack till de specialpedagoger vi fått hjälp av, våra familjer som stått ut med oss under denna tid. Vi vill också ge ett stort tack till våra kurskamrater som stöttat oss för att komma i mål.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	4
1.1 Nyckelord	5
2. Syfte	6
2.1 Frågeställningar	6
3. Litteraturgenomgång	7
3.1 Vad är specialpedagogik?	7
3.2 Specialpedagogisk forskning	7
3.3 Från speciallärare till specialpedagog.....	8
3.4 Specialpedagogens yrkesroll	9
3.5 Styrdokument	10
3.5.1 Skollagen	10
3.5.2 Salamanckadeklarationen	13
4. Teoretisk ståndpunkt	14
4.1 Professionaliseringsteori	14
4.2 Professionalisering av pedagoger	15
4.3 Systemteoretiskt perspektiv	15
5. Metod	17
5.1 Kvantitativ och kvalitativ metod.....	17
5.2 Urval	17
5.3 Etik.....	18
5.4 Bortfall	18
5.5 Genomförande, databeräkning samt analys	19
5.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	20
6. Resultat	21
6.1 Bakgrundsfrågor	21
6.2 Uppdraget.....	24
6.2.1 Arbetsbeskrivningen.....	24
6.2.2 Vilka arbetsuppgifter utförs?.....	25
6.2.3 Vem styr uppdraget?	26
6.2.4 Vilka yrkeskategorier finns med i elevhäloteamen?	28
6.2.5 Hur skulle uppdraget kunna utvecklas utifrån examensförordningen?	28
6.2.6 Sammanfattande analys.....	29
7. Diskussion	31
7.1 Metoddiskussion	31
7.2 Resultatdiskussion	31
7.2.1 Vad kännetecknar specialpedagogerna i den aktuella kommunen?	31

7.2.2 Hur ser det specialpedagogiska uppdraget ut?	32
7.2.3 Vilka likheter och skillnader finns det i uppdraget?	33
7.2.4 Vad beror skillnaderna på?.....	34
7.2.5 Utveckling av det specialpedagogiska uppdraget	35
7.3 Studiens tillämpning	36
7.4 Vidare forskning	36
Referenslista.....	37
Bilaga.....	40

1. Inledning

Malmgren Hansens (2002) studie visar användandet i verksamheterna av specialpedagogens kompetens. Enligt studien arbetar specialpedagogen mycket med undervisning och deras kompetens inom handledning och skolutveckling används inte i stor utsträckning. Malmgren Hansens anser vidare att det är kollegors förväntningar som styr utformandet av specialpedagogens yrkesroll och att det behövs en utlösande kraft för att få till en förändring för specialpedagogens yrkesroll. 2008 startade en ny speciallärarutbildning där speciallärare precis som specialpedagoger, efter avlagd examen ska visa förmåga att vara kvalificerad samtalspartners och rådgivare för kollegor, föräldrar med flera (SFS 2008:132). Skillnaden mellan professionerna är att speciallärare ska vara inriktad på arbetet riktat mot individen. Utbildningen vänder sig till lärare med examen inom språk-, skriv- och läsutveckling eller matematikutveckling och omfattar, liksom specialpedagogutbildningen, 90 högskolepoäng. För att båda professionerna ska få ett utrymme i verksamheten behöver de definieras och specialpedagogens breda kompetens behöver synas så som kvalificerad samtalspartner, ledare av den pedagogiska utvecklingen med ett helhetsperspektiv på barnet för att kunna arbeta förebyggande. Det är viktigt att verksamheterna ser skillnad på professionerna samt inser att båda professioner behövs för att vidareutveckla verksamheterna.

Under vår utbildning har många diskussioner handlat om att det finns en osäkerhet vad gäller specialpedagogens uppdrag i skolan. Diskussionerna utgår från de erfarenheter vi alla har från våra egna verksamheter. Då vi läste skolutveckling i vår utbildning till specialpedagoger väcktes frågor om hur utveckling av verksamheter kan ske så att alla elever når sin optimala utveckling samt vilka förutsättningar har specialpedagogen, utifrån sin yrkesroll. Vad gäller specialpedagogik anser vi att det är en väsentlig del för hela verksamheten och utifrån den hitta en möjlig del för att utveckla verksamheten, utifrån att eleven och uppdraget är i fokus. Med uppdraget menas specialpedagogens uppdrag utifrån examensförordningen samt möjligheten till att fördjupa förståelsen för pedagogens uppdrag och öka förståelsen av tillgången i olika professioners uppdrag som är knutna till den aktuella verksamheten.

Enligt utbildningsplanen för specialpedagogiska programmet (SFS 2007:638) är målet att specialpedagogen ska arbeta för att underlätta för barn, ungdomar och vuxna i behov av särskilt stöd. En specialpedagog ska visa förmåga att arbeta självständigt och kritiskt för att identifiera, analysera och undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer samt att med övergripande ansvar för det specialpedagogiska arbetet i verksamheten visa förmåga att kritiskt och självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på organisations- grupp- och individnivå.

Specialpedagogik i dagens skola är en viktig kompetens i arbetet med skolutveckling. Många elever är i behov av specialpedagogiskt stöd och hur stödet ska se ut i skolan finns det olika uppfattningar om. Som specialpedagog är det viktigt att förstå rollen och funktionen samt vad som kan utvecklas i verksamheten. Enligt SOU (1999:63) har specialpedagogen en viktig uppgift där det gäller att få skolans verksamhet att utveckla alla elever. Vernersson (2007) och Bladini (2004) anser att specialpedagogens yrkesroll är otydlig i verksamheterna och Emanuelsson (2000) hävdar att som specialpedagog är det viktigt att tydligt definiera sin yrkesroll och att arbetsgivare och arbetstagare är överens om arbetsbeskrivningen samt att ledning har kunskap om specialpedagogens kompetenser. En specialpedagog ska kunna påvisa olika typer av stöd och insatser ur både ett relationellt och kategoriskt perspektiv, men stödet ska vara vetenskapligt förankrat och forskningsbaserat. Nilholm (2007) nämner att verksamheten skall anpassas till varje individ.

Specialpedagogrollen är mångfacetterad och kan i vissa fall uppfattas olika i verksamheterna. Vad gäller uppdraget och hur det ska ske finns ett stort frirum. Med detta som bakgrund vill denna undersökning ta reda på hur specialpedagoger i sin yrkesroll kan främja lärande utifrån ”hur frågan”.

1.1 Nyckelord

Specialpedagog

Specialpedagog är i vår uppsats en pedagog inom förskola, fritids eller skola som genomgått en specialpedagogisk påbyggnadsutbildning på 90 hp (Malmgren-Hansen, 2002). Specialpedagogen har som uppgift att få skolans verksamhet att utveckla alla elever genom att vara drivkraften och ansvara för den pedagogiska utvecklingen SOU (1999:63).

Speciallärare

Enligt Malmgren-Hansen (2002) är det en lärare som avlagt examen före 1990 eller genomgått den nya speciallärare utbildningen som startade 2008. Skillnaden mellan speciallärarens och specialpedagogens arbetsuppgifter är att specialläraren arbetar med individriktat och med fokus mot svenska och matematik.

Handledning

Enligt Gjems (2007) är handledning ett medel för kompetensutveckling. I handledning behandlas problem som deltagarna möter i sin vardag. Handledningen syftar till att gruppens samlade kompetens ska komma deltagarna till godo.

Skolutveckling

Berg (1995) beskriver skolutvecklingens arena som ett frirum mellan en inre och yttre gräns som styr verksamheten. Den yttre gränsen utgörs av politiker som genom mål och kontroller styr skolan till den del av samhället som politiken medger. Den inre gränsen byggs av professionalism hos skolans aktörer samt de handlingar de utför. Mellan dessa gränser finns enligt Berg ett frirum som måste utvecklas av skolans aktörer vilket ger utrymme för skolutveckling.

Det finns en annan modell för skolutveckling som Scherp (2001) skriver om. Han menar att målet med skolutveckling är att skapa goda lärmiljöer. Detta ska ske i den problemlösande process som tar sin utgångspunkt i den vardag som skolans aktörer ställs inför. Scherp påpekar att läroplaner och utvecklingsplaner spelar en mindre roll i skolutveckling.

Skolutveckling kallas i ett annat sammanhang för skolförbättring enligt Blossing (2003). Det centrala Blossing skriver om är att skolan behöver satsa på en struktur där pedagoger ges möjlighet att arbeta kring pedagogiska frågor så att skolkulturen utmanas i relation till de mål som är uppsatta för verksamheten.

2. Syfte

Att studera specialpedagogens yrkesroll i olika skolor. Arbetar specialpedagogerna utifrån de mål som står i examensförordningen samt finns det likheter/skillnader i det specialpedagogiska uppdraget i olika skolor inom samma kommun?

2.1 Frågeställningar

1. Vad kännetecknar specialpedagogerna i den aktuella kommunen?
2. Hur ser det specialpedagogiska uppdraget ut i samtliga skolor i en kommun?
3. Vilka likheter/skillnader finns det i specialpedagogens uppdrag inom samma kommun?
4. Vad beror likheterna/skillnaderna i specialpedagogiska uppdraget på?
5. Hur skulle uppdraget kunna utvecklas utifrån examensförordningen i den aktuella kommunen?

3. Litteraturgenomgång

3.1 Vad är specialpedagogik?

Nilholm (2007) definierar specialpedagogik som att det är pedagogik som används när inte den vanliga pedagogiken når önskat resultat, och är förknippad med skillnader mellan barn som befinner sig inom den vanliga undervisningen. I SOU (1999:63) finns att läsa att specialpedagogikens viktigaste uppgifter är att bidra till att lärare skall kunna möta elevers olikheter för att försvara målet, en skola för alla. Persson (2008) anser att specialpedagogik skall fungera välgörande för individen om metoderna inte gör så att individens svårigheter försvinner så skall konsekvenserna åtminstone lindras. Målet med specialpedagogik är att skapa ett bra bemötande kring individen i behov så att livet i samhället blir så bra som möjligt. Persson anser vidare att den specialpedagogiska verksamheten skall vara integrerad med den vardagliga pedagogiska verksamheten. Ahlberg (2009) menar att specialpedagogik inte bara är något elever i svårigheter är i behov av utan hon lyfter fram SOU 1999:63 där det står att specialpedagogik skall bidra till att den naturliga variationen av elevers olikheter ska kunna mötas i skolan. Ahlberg anser att specialpedagogik behöver ses i ett vidare perspektiv, vilket innebär i ett individperspektiv och samhälls- organisations- och didaktiska perspektiv. Specialpedagogik är i dag ett mångfacetterat område där en mängd olika ämnen, teorier och perspektiv möts och bryts. Någon ny specialpedagogisk teori har inte vuxit fram, eftersom det specialpedagogiska fältet anses brett. I stället domineras den specialpedagogiska arenan av flera olika specialpedagogiska perspektiv.

3.2 Specialpedagogisk forskning

Skolverket gav Emanuelsson, Persson och Rosenqvist uppdraget att arbeta fram ett forsknings- och kunskapsöversikt inom det specialpedagogiska området. De utgick från två perspektiv, det relationella och det kategoriska.

Det kategoriska perspektivet är enligt Emanuelsson, Persson och Rosenqvist (2001) individinriktat. Svårigheter som uppstår söks hos eleven och det är eleven som kompenseras för sina problem. Traditionellt sett har svårigheter inom detta perspektiv benämnts utifrån medicinska diagnoser och därifrån har de pedagogiska lösningarna bestämts. Det är inom det kategoriska perspektivet som specialpedagogikens traditioner återfinns. Inom detta perspektiv benämner man elever som elever med svårigheter.

När det är det relationella perspektivet som granskas är det enligt Emanuelsson m.fl. (2001) inte elevens uppträdande eller beteende som är i fokus utan att skolan ser svårigheterna utifrån miljön och sociala aspekter. Detta innebär att förändringar i omgivningen påverkar möjligheterna att uppfylla vissa krav och mål. Inom detta perspektiv benämner man elever som elever i svårigheter.

Nilholm (2007) skriver om kompensatoriska, dilemma samt det kritiska perspektivet. Det kompensatoriska perspektivet är likartat Emanuelsson m.fl. kategoriskt perspektiv. Nilholm (2006) beskriver det kompensatoriska perspektivet som tidigare var rådande i dessa punkter:

1. särskilda behov ses som en individuell egenskap
2. behov avgränsas och kategoriseras
3. det specialpedagogiska fältet kartläggs och systematiseras
4. specialpedagogik etableras som en "vetenskaplig" disciplin
5. speciellt, snarare är inkluderande, stöd förespråkas

6. specialpedagogisk kompetens ses som ett kompetent stöd som ges till de diagnostiserade problemen hos eleverna
7. skälet till specialpedagogiska behov ses som en följd av att elever har svårigheter som är antingen medfödda eller på annat sätt bundna till individen

När det gäller dilemmaperspektivet anser Nilholm (2007) att specialpedagogik ses som ett sätt för skolan att hantera ett grundläggande dilemma som i korthet kan beskrivas som att alla barn ska få samma sak, samtidigt som allt ska anpassas sig till barns olikheter.

Det kritiska perspektivet har vuxit fram enligt Nilholm (2007) som en kritik där grunderna i specialpedagogiken ifrågasatts. Han hävdar att skolan inte tar tillvara på elevers olikheter utan istället marginaliserar och pekar ut eleverna. Orsaken till att en elev misslyckas i skolan bör sökas utanför eleven. Istället bör fokuseringen ligga på vad samhället kan göra för att möta alla elevers olika förutsättningar och behov. Nilholm menar vidare att specialpedagogiken uppstår till följd av olika processer där inte pedagogiken räcker till. Men han ifrågasätter om skillnaden mellan pedagogik och specialpedagogik kan lösas upp genom att eleven får möjlighet att bli mer deltagande och inkluderad i klassrumsundervisningen.

Offentliga utredningsförslag, propositioner och andra nationella styrdokument framhåller att specialpedagogik tillhör det relationella perspektivet. I svensk specialpedagogik har en arbetsmodell spridit sig som är en kompromiss mellan det kompensatoriska och kritiska perspektivet. Denna modell går ut på att skolproblem ska identifieras på såväl individ-, grupp- och skolnivå (Nilholm, 2007).

Emanuelsson m.fl. (2001) hävdar att förklaringen till varför förskjutningen mot ett relationellt perspektiv går så långsamt är att den specialpedagogiska verksamheten står ofta inför akuta pedagogiska problem som måste lösas snabbt. Vilket många gånger innebär en individfokusering? Författarna anser att det inte löser problemen långsiktigt och specialpedagogiken får en begränsad användbarhet och det blir ingen utveckling i det långsiktiga pedagogiska arbetet. Det motverkar snarare en utveckling av inkludering i den pedagogiska verksamheten. Författarna konstaterar att det brister i kunskap om hur inkluderande undervisning i en sammanhållen skola för alla ska utformas för att tillgodose behoven för barn i behov av särskilt stöd.

3.3 Från speciallärare till specialpedagog

Det startades en ettårig speciallärarutbildning 1962 som hade tre utbildningslinjer. Det var en för grundskola eller grundsärskola, den andra var för hörsel och talpedagoger och den tredje var för särskolans förskola samt träningsklasser. Orsaken till elevers behov av specialundervisning kopplades vid denna tid till individuella egenskaper och brister (Vernersson, 2007).

År 1977 bestämdes att speciallärarutbildningen skulle ändras när det gällde mål och riktlinjer. Det bestämdes att specialläraren skulle arbeta tillsammans med ett arbetslag för att förebygga och motverka svårigheter i skolan (Bladini, 2004). Speciallärarutbildningen upphörde 1988 och två år senare startade utbildningen till specialpedagog. Både uppdraget och synen på specialpedagogen har ändrats över tid, från att vara en "hjälpare" i skolan till att ses på som speciallist och klinisklärare (Vernersson, 2007). De som utbildat sig till speciallärare fick

under en övergångs period en möjlighet att läsa en termin för att komplettera sin utbildning och bli behörig specialpedagog.

Den gamla speciallärarutbildningen ersattes av den nuvarande specialpedagogutbildningen 1990. Tanken med den sistnämnda utbildningen är enligt Malmgren-Hansen (2002) att kunna få kunskaper att bryta och förnya traditioner som berör elever i svårigheter. Ändringen av den specialpedagogiska verksamheten var inget som pedagogerna efterfrågat. De ansåg att speciallärarna avlastade dem vilket är och var efterfrågat enligt Persson (2008). Vernersson (2007) anser att många grundskollärare upplevde att det blev mindre resurser då speciallärarna försvann och de nya specialpedagogerna skulle ägna sig åt andra arbetsuppgifter än vad speciallärarna gjort. Specialpedagogerna har därför inte välkomnats i en del skolor utan mötts av stort motstånd.

Enligt Malmgren-Hansen (2002), Bladini (2004) saknas styrning av den specialpedagogiska verksamheten och specialpedagoger har många gånger inte mandat och stöd från ledningen i skolorna. Specialpedagoger har inte getts förutsättningar att kunna arbeta enligt yrkesbefattningens intentioner.

Utbildningen gjordes om och den nuvarande specialpedagogutbildningen startade 2001 och 2008 startade speciallärarprogrammet. Anledningen till den nya utbildningen var att i utbildnings och kulturdepartementet ansågs det att kunskaperna var för låga vad gäller effektiva metoder för att stimulera elevers läs- och skrivinlärning samt att stödja elever i behov av särskilt stöd (Utbildnings- och kulturdepartementet, 2006). Målet med denna organisation var att det skulle finnas en speciallärare som arbetar nära eleverna utifrån sin kompetens och en specialpedagog som arbetar mer övergripande med utredningar, skolutveckling och förebyggande insatser som till exempel handledning (Malmgren-Hansen, 2002).

3.4 Specialpedagogens yrkesroll

Enligt SOU (1999:63) har specialpedagogen en viktig uppgift att få skolans verksamhet att utveckla alla elever. Det ska ske genom att specialpedagogen skall vara drivkraften och ansvara för den pedagogiska utvecklingen. Enligt Persson (2008) är det specialpedagogen som har ansvaret att verksamheten är till för alla. Arbetet skall leda till att verksamheten skall kunna ta tillvara elevers variation av olikheter i undervisningen. Nilholm (2007) påpekar att alla elever ska få samma möjligheter till stöd och att verksamheten skall anpassas för varje individ. Enligt socialstyrelsens utredning (SOU 2003:35) skall det finnas en skola för alla där undervisningen skall tillgodose allas behov. Enligt SOU (1999:63) skall specialundervisningen ske så långt det är möjligt tillsammans med klasskamraterna i klassrummet. Skolans verksamhet skall anpassas till elevens behov och förutsättningar. För att klara detta mål måste verksamheten byggas på att alla elever är olika och att behoven varierar.

Vernersson (2007) och Bladini (2004) anser att specialpedagogens yrkesroll är otydlig i verksamheterna. De olika professionerna i skolan har olika förväntningar på specialpedagogen. Emanuelsson (2000) hävdar att som specialpedagog är det viktigt att tydligt definiera sin yrkesroll och att arbetsgivare och arbetstagare är överens om arbetsbeskrivningen. Vernersson (2002) diskuterar att beslutet att ersätta speciallärare med specialpedagoger inte var förankrat i verksamheten och detta gjorde att specialpedagogernas roll inte blev tydlig och missuppfattades i verksamheterna. Bladini (2004) anser att det finns krav och förväntningar på specialpedagogen från olika instanser ute i verksamheterna. Enligt

SFS 2007:638 skall specialpedagogen vara ett stöd för att skolledning och lärare, för att specialläraren skall kunna arbeta direkt med eleverna. Normell (2002) anser att känna sig säker i sin yrkesidentitet är en förutsättning för framgångsrikt samarbete med kollegor och elever.

För att känna sig säker i sin yrkesroll som specialpedagog hävdar Normell (2002) att det krävs en formell utbildning, praktiska yrkeserfarenheter och något som kommer med åren, det som kallas för *tyst kunskap*.

Enligt Persson (2008) är det specialpedagogens uppgift att arbeta för att utveckla kvaliteten i verksamheten så att en god lärandemiljö kan erbjudas till alla elevers behov. Vidare skriver Persson att specialpedagogens förväntas att driva utvecklingsarbete för att utveckla arbetssätt, metoder samt att stödja personal. Specialpedagogen skall kunna arbeta med föräldrar och arbetslag. Därför krävs en hög flexibilitet. För att detta arbete skall vara möjligt krävs stöd av skolledning och rektor. Enligt SOU 1999:63 så förväntas specialpedagogen att arbeta med rådgivning, stöd och utveckling av åtgärdsprogram i samarbete med kollegor. Specialpedagogens yrkesuppgifter utförs på tre nivåer: individnivå, gruppnivå och skolnivå. Specialpedagogen förväntas också att arbeta med kvalificerade pedagogiska uppgifter, som kartläggningar/utredningar och klassrumsobservationer, utveckling av åtgärdsprogram utifrån elevers kunskaper, erfarenheter och behov. Specialpedagoger får därigenom en central funktion i skolans kvalitetsarbete.

Uppdraget som handledare har skiftat i SOU:s dokument från att vara handledare till att bli kvalificerad samtalspartner.Handledning har inte blivit tydligt preciserat och det har därmed blivit fritt för specialpedagoger att definiera och utföra sitt handledaruppdrag ute på skolorna. Tideman m.fl. (2004) skall utveckling ses som en process och därmed blir handledningen det naturliga verktyget till utveckling. Skolans syn på lärande och kunskap blir tydlig om man väljer handledning då utveckling ses som en process. Regelbunden tid för handledningssamtal behöver då schemaläggas.

Det är rektor som är ytterst ansvarig för varje elevs kunskapsutveckling, men tillsammans med specialpedagogen med sin unika kompetens. Det kan innebära att specialpedagogen tillsammans med annan elevvårdspersonal deltar i skolans ledningsgrupp när man t.ex. diskuterar policyfrågor, sammansättning av elever i arbetsenheter/grupper och lärare i arbetslag samt skolans samlade behov av kompetensutveckling för att motverka segregering. En viktig uppgift för specialpedagogen kan också vara samverkan med andra institutioner för att samordna nödvändig kompetens och stöd för det pedagogiska arbetet vid komplexa inlärningssituationer. Viktigt är också att ge stöd till arbetslag och lärare, för att utveckla samverkan och samarbetet såväl i arbetslaget som mellan familjen och skolan för att eleven skall få adekvat stöd. Och att specialpedagogik skall ses som ett kvalificerat komplement till allmänpedagogiken (SOU 1999:63).

3.5 Styrdokument

3.5.1 Skollagen

Det har i år kommit en ny skollag, en ny skolförordning och en ny läroplan för grundskolan förskoleklassen och fritidshemmet. Den nya skollagen ersätter 1985 års skollag och skolförordningen ersätter bland annat grundskoleförordningen. De nya författningarna började

tillämpas på utbildning från och med den 1 juli 2011. Den nya läroplanen för grundskolan, träder i kraft samma dag och ersatte den tidigare läroplanen och kursplanerna för grundskolan. Vi ser en poäng att titta på hur det såg ut i styrdokumentet innan skiftet och vilka ändringarna är. Vi börjar med att titta på hur det såg ut i skollagen och grundskoleförordningen innan skiftet (<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/14/23/68/25bd4959.pdf>, hämtad 2011-12-02).

Av 1 kap. 2 § första och andra stycket i skollagen framgick i Lpo 94 att utbildningen för barn och ungdom skulle vara likvärdig och att hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd:

Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet (s. 2)

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd (s. 2)

Grundskoleförordningen (grf.) gav mera detaljerade bestämmelser om särskilda stödinsatser i grundskolan. I 5 kap. 1 § tredje och fjärde stycket står följande när det gäller utredning och dokumentation:

Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas (s. 23)

Bestämmelserna som gällde stödundervisning anges i 5 kap. grf enligt följande:

4 § En elev skall ges stödundervisning, om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de mål som minst skall ha uppnåtts vid slutet av det femte och det nionde skolåret eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd. Stödundervisning kan anordnas antingen i stället för utbildning enligt timplanen eller som ett komplement till sådan utbildning (s.1)

5 § Särskilt stöd skall ges till elever med behov av specialpedagogiska insatser. Sådant stöd skall i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl får sådant stöd i stället ges i en särskild undervisningsgrupp (s.1)

En skillnad enligt skolverket (2008) från tidigare är att flertalet bestämmelser om särskilt stöd nu återfinns i skollagen. Tidigare fanns flertalet bestämmelser i 5kap.grundskoleförordningen. I skolförordningen fanns kompletterande bestämmelser. De nya bestämmelserna innebär också förändringar av innehållet. En av dem är att det nu är rektor som beslutar om en elevs placering i särskild undervisningsgrupp, tidigare var det skolans styrelse. En annan förändring är att beslut om åtgärdsprogram liksom beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram, nu får överklagas.

1 kap. 9 § skollagen Lgr 11 framgår att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig. Enligt den nya läroplanen innebär en likvärdig utbildning att hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. En likvärdig utbildning innebär alltså inte att undervisningen ska utformas på samma sätt för alla elever eller att skolans resurser ska fördelas lika, utan hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska särskilt stöd i grundskolan till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

I Skolverket (2008) står att enligt 3 kap. 3 § skollagen ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Paragrafen som saknar motsvarighet i 1985 års skollag klargör att en elevs svårigheter i första hand ska lösas genom den ledning och stimulans som alla elever ska ges. För elever som ändå riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation ska frågan om särskilt stöd behövs utredas. När det gäller en elev som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation, ska elevens behov av särskilt stöd utredas. Rektor har ansvar för att så sker. Nytt är att utredningen enligt bestämmelsen ska ske skyndsamt.

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

De nya bestämmelserna innebär förändringar av innehållet. En av dem är att det nu är rektor som beslutar om en elevs placering i särskild undervisningsgrupp, i Lpo 94 var det skolans styrelse. En annan förändring när jämförelser görs mellan de två olika skollagarna är att beslut om åtgärdsprogram liksom beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram nu får överklagas. En skillnad mellan de två olika läroplanerna är att är det stod förut ”mål att sträva mot” och ”mål att uppnå” nu är de bortplockade och istället finns bara ”mål” som eleverna ska ha tillägnat sig då de lämnar grundskolan.

När det gäller en elev som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation, ska elevens behov av särskilt stöd utredas. Rektor har ansvar för att så sker. Nytt är att utredningen enligt bestämmelsen ska ske skyndsamt.

3.5.2 Salamancadeklarationen

Salamancadeklarationen (Svenska Unescorådet, 1996) är ett internationellt styrdokument som tar upp hur undervisningen av elever med behov av särskilt stöd bör se ut, samt hur skolan och lärarna bör arbeta för att alla elever ska få den optimala kunskapsutvecklingen och vilket stöd eleverna har rätt till. Det står bland annat att i lärarutbildningarna måste tryckas på att lärare kan anpassa sin undervisning så att den kommer alla elever till godo. Den tar också upp att skolpersonalen måste ha ett positivt förhållningssätt gentemot eleverna och varandra samt att personalen ska vara villiga att samarbeta med varandra för att skapa den bästa undervisningen. Utbildning och fortbildning av skolans personal är en viktig faktor för att utveckla undervisningen och Salamancadeklarationen föreslår att den fortbildningen bland annat sker på skolnivå nära den dagliga verksamheten till exempel med stöd från en handledare.

4. Teoretisk ståndpunkt

I detta stycke presenteras den teoretiska referensram arbetet utgår ifrån. Den teoretisk utgångspunkt ligger som grund för hur tolkning av den specialpedagogens yrkesroll grundskolan kan ske samt vilka konsekvenser det kan innebära för elever i behov av stöd. Den specialpedagogiska rollen styrs mycket av synen från omvärlden. Läraryrket kämpar för att uppnå professionalism och social status. För att få i gång en större utveckling i skolan så krävs ett utökat samarbete mellan skolans olika professioner. Detta för att gamla traditioner behöver brytas och nya arbetssätt blir aktuella i undervisningen. Möjlighet att samarbeta ställer krav på pedagoger att de reflekterar och för pedagogiska diskussioner tillsammans med alla olika professioner i verksamheten. För att samarbetet skall bli effektivt behövs en tydlighet vad professionerna innebär samt vilka förväntningar alla kan ha på varandra. Professionaliseringsteorin används som en del i tolkningsramen för att belysa specialpedagogens profession, vad den innebär i den aktuella kommunen samt hur den kan utvecklas. Systemteorin används också för att belysa specialpedagogens roll utifrån vikten av samspel och kommunikation mellan rektor, pedagoger, specialpedagoger samt speciallärare för att en utveckling av verksamheten ska ske.

4.1 Professionaliseringsteori

Profession härstammar enligt Selander (1989) från latinets ”profession” och betyder erkännande yrke. Enligt ne.se (2011-10-17) så är definitionen:

i allmänt språkbruk detsamma som yrke; i samhällsvetenskaplig terminologi ofta snävaredefinierat som yrke vars auktoritet och status bygger på hög formell utbildning, ofta universitetsbaserad.

Enligt Florin (2010) är Professionalisering en social process när ett yrke förvandlar sig till profession, för att höja statusen och få en bättre samhällsposition. Det finns två viktiga faktorer som skall vara uppfyllda för att ett yrke skall vara fullt professionellt. Det ena skriver Florin är att området har en egen forskning och det andra är stängning, vilket betyder att den som inte har rätt till examen eller kunskaper kan inte få tillträde till yrket. Professionalisering har enligt Florin (2010) två dimensioner, de fackliga som strävar efter förmåner och högre lön samt professionell legitimering som där strävan är kunskapskontroll. Anledningen till att man strävar efter professionaliseringsstatus kan vara höjd lön, höjt inflytande i samhället, höjd kompetens, respekt för sitt kunnande samt skapande av en kåranda inom professionen. Pedagogyrket strävar efter att uppnå professionalisering. Florin anser att det är svårt för ett yrke att nå professionalisering då organisationerna är alltför komplexa och lite utrymme för frihet i yrket. Dessutom måste pedagogyrket kämpa för att grunden ska vila på vetenskaplig grund och att ett gemensamt yrkesspråk ska utvecklas. Florin hävdar att en profession är speciella arbeten som kräver lång specialiserad utbildning och där de yrkeskunskaper som finns skall "vila på vetenskaplig grund". Helst skall kunskaperna inhämtas vid universitet eller andra slags högskolor eller fackskolor.

Selander (1989) anser att professionalisering är en yrkesgrupps strävan för att uppnå fördelar samt tolknings företräde inom sitt kunskapsområde. Att sträva efter professionalisering gäller det att veta vilka kriterier som avses. Det kan vara till exempel kontroll över akademisk forskning, unik eller svåråtkomlig kompetens. Enligt Hugemark (1998) så definieras profession som att kunskap är makt, vilket är en utgångspunkt i modern professionsteori. Professionella grupper representerar det som i samhället ses som något normalt och legitimeras med rättigheten att avgöra vad som är rätt. Florin skriver att professioner inte vill att lekmän skall ha inflytande över yrket. Lindqvist (1997) anser att ett kännetecken för

professionella yrkesgrupper är att verksamheten baseras på kunskapsmonopol. Verksamheten skall vara förankrad i vetenskaplig teori som uppnås genom lång utbildning.

Brante (2009) hävdar att forskare är eniga om att professioner är yrken som innefattar hög grad av abstraktion, men att det ska bygga på universitets studier håller han inte med om, när han definierar professioner. Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten.

Brante hävdar att utbildning inte är någon garanti för en yrkesgrupps professionalism. Han menar i stället att profession handlar om kunskapsområdet som yrkesgruppen verkar inom. Det är alltså behovet hos allmänheten som utgör professionaliteten, vilket gör att professionen är föränderlig och tidsbunden.

4.2 Professionalisering av pedagoger

Alexandersson (1999) anser att anledningen till decentraliseringen av skolan var att professionalisera pedagogerna. Verksamheten skulle komma närmre pedagogerna vilket skulle leda till effektivisering och större krav på delaktighet. För att skolan ska utvecklas anser Alexandersson att pedagoger behöver få möjlighet att samarbeta så att nya arbetsformer kan få ta plats i skolan. Genom att sätta ord på sina handlingar går det ta ställning och förändra sitt sätt att handla. Att förhålla sig kritisk till sitt handlande är en grund för att kunna utvecklas som pedagog och för att kunna utveckla undervisningen enligt Arfwedson (1992).

Schön (1983) anser att praktisk kunskap går att lära in, men inte läras ut. Det behövs en upplevelse för att behöva dra erfarenheter av det. Schön skriver om "knowing in action", vilket betyder att pedagogerna befinner sig i en lärande situation och vidtar åtgärder utan att en teori ligger till grund. Pedagogen vet alltså hur handlandet och agerandet ska gå till utan att behöva tänka på sitt agerande. Pedagogen har en kunskap som är inlärt utan att hon eller han vet om det. Det kan vara svårt att visa eller förklara den kunskap som pedagogerna då besitter. Pedagogers professionella kunskap uppstår när han eller hon kan reflektera över sina egna handlingar "refelction in action". För att pedagogerna ska bli medveten om den tysta kunskapen behövs det sätta ord på den samt diskutera den med andra.

4.3 Systemteoretiskt perspektiv

För att förklara skeenden mellan människor; relationer, samspel och kommunikation används systemteori. Systemteori är en teori som ser människan som en del i ett system. Svedberg (2007) hävdar att systemteorin har ambitionen att beskriva skeenden mellan individer i grupp eller mellan olika grupper i en organisation eller mellan olika organisationer.

Grundläggande för denna teori är att se delar utifrån ett helhetsperspektiv. Öqvist (2008) anser att systemteorin handlar om förståelsen av världen utifrån olika termer såsom:

- Helhet
- Relationer
- Funktioner
- Sammanhang

Individens handlingar ska ses i ett sammanhang och i en helhet där varje handling påverkar omgivningen. För att kunna ändra i systemet används kommunikation och relationer samt olika funktioner i samspel med miljön runt omkring. För att hitta lösningar resoneras kring mening, mönster, möjligheter, lösningar och beteende. Samtal och analyser ska utgå från den aktuella situationen och hur och vad frågor används i stället för varför frågor.

Svedberg anser att en individ aldrig är bärare av ett problem ensam utan att det är individer runt den berörda individen som på olika sätt är inblandade. För att komma tillrätta med ett problem krävs då ett samarbete mellan alla inblandade. Det krävs en förändring i samspelets mönster enligt Svedberg (2007). Liljegren (2000) anser att inom systemteori fokuserar på relationer mellan personer och enheter och hur dessa påverkar varandra. När det gäller skolan ur ett systemteoretiskt perspektiv blir det tydligt att det finns en stor skillnad hur skolan ser på eleverna. Enligt Svedberg (2007) gäller det att tänka på innebörden i uttryck till exempel ”*elever med svårigheter*”, där är det eleven själv som äger svårigheten, men i uttrycket ”*elever i svårigheter*”, där svårigheten ligger utanför eleven. Liljegren (2000) hävdar att denna teori stämmer överens med specialpedagogiken, då den ser till olika nivåer, individ, grupp och skolnivå och hur dessa nivåer samspelar och påverkar varandra. Hon skriver också att denna teori fokuserar på det relationella i jämfört det medicinskbio-logiska perspektivet.

Öqvist (2008) och Svedberg (2007) skriver om att samspel med andra utvecklar handlandet. Öqvist anser att samspel mellan skolans olika professioner till exempel rektor, specialpedagog, sjuksköterska och lärare har en viktig del i skolans system. Han skriver om två olika typer av ledare som visar skillnaden mellan ett systemteoretiskt och ett rationellt ledarskap. Om det i en organisation råder ett rationellt ledarskap så finns en färdig plan som ledaren bestämmer över och driver med egna idéer. Resultatet blir enligt Öqvist en svag delaktighet i organisationen och en stark regellydnad vid beslut. Om det i stället råder ett ledarskap ur ett systemteoretiskt perspektiv så försöker ledaren tillsammans med andra hitta lösningar till förändring. I denna organisation delar man på ansvar och delaktigheten blir stor vilket gör att man vågar pröva nya strategier.

5. Metod

5.1 Kvantitativ och kvalitativ metod

För att få ett så tillförlitligt resultat som möjligt har det förts många diskussioner kring vilken metod som skulle användas. Valet stod mellan att intervjua ett antal specialpedagoger eller via Onlineenkät nå alla specialpedagoger inom en kommun. Valet föll på att göra en totalundersökning med hjälp av en Onlineenkät, av alla specialpedagoger i en bestämd kommun. Detta för att detta ville ge oss det bästa resultatet för denna studie, eftersom studien skall se likheter och skillnader i alla specialpedagogers arbetsuppgifter. Samt att förklara varför det är skillnader och likheter i arbetsuppgifterna för specialpedagoger i en och samma kommun. Lantz (2007) menar också att det är lättare att nå en större grupp via en enkät.

Denna studie har både en kvantitativ och en kvalitativ metod eftersom det gjordes en totalundersökning av alla specialpedagoger som är anställda i en viss kommun. Stukát (2005) menar att tolka och förstå resultatet är huvuduppgiften i en kvalitativ studie. I enkäten besvarade respondenterna svaren med egna ord och beskriva olika delar av deras arbetsuppgifter. Enligt Stukát (2005) är detta det mest förekommande i en kvalitativ metod.

Backman (1998) anser att en kvantitativ metod är när resultatet visas med hjälp av matematik och statistik vilket det görs i resultatdelen av denna studie. Enligt Trost (2007) används en kvantitativ metod när svaren i studien visas i procent, till exempel visar hur många av specialpedagogerna som arbetar med pedagogisk handledning eller inte inom en och samma kommun. Vid en kvantitativ studie kan enligt Trost (2007) inte svaren från respondenterna kontrolleras, det går dock vid en kvalitativ studie där följdfrågor kan ställas. I denna studie var valet att göra en halvstrukturerad enkät, där man i vissa frågor bara kunde kryssa i olika svarsalternativ och andra frågor hade öppna svarsalternativ.

5.2 Urval

Valet med denna studie är att göra en studie med så stor bredd som möjligt, och för att få fram ett så stort underlag som möjligt. Det är viktigt att få fram hur specialpedagogerna arbetar framför att gå in på djupet och se hur några enskilda specialpedagoger arbetar. Urvalet var givet, det var alla specialpedagoger, vilket var 45 stycken, som var alternativet för oss det vill säga en totalundersökning. Valet att ha några öppna frågor i enkäten gjordes för att få fram citat som kunde styrka vårt resultat. Enligt Stukát (2005) vill ett större antal svar från en större grupp ge en större kraft för det samlade resultatet.

Det viktiga med denna studie är att få en tydlig bild på hur specialpedagogerna arbetar i denna kommun, om det skiljer sig från de olika skolorna och vilka som är med att styra specialpedagogens arbetsuppgifter just i denna kommun.

Enligt Stukát (2005) kan man välja att göra på olika sätt, man kan göra en totalundersökning där alla personer inom samma yrkeskategori i den aktuella kommunen eller en urvalsundersökning då undersökningen utgår från ett litet antal personer inom samma yrkeskategori. Valet att göra en sådan undersökning i denna studie, skulle det ha lett till att undersökningen blivit några få personers uppfattning om yrkesrollen inom samma yrkeskategori. För att få en så representativ undersökning som möjligt i denna studie valdes att göra en totalundersökning. I resultatet vill det också visas tydligt inom vilken skolform de arbetar och vilka arbetsuppgifter de har, eftersom det är skillnader på hur man arbetar som specialpedagog i grundskola, grundsärskola och grundsärskola med inriktning träningskola.

5.3 Etik

Enligt Olsson & Sörensen (2007) finns det ingen definitionsterm på forskningsetik, tidigare prioriterades forskarens skyldigheter till andra forskare och medverkande i forskningen, och det har nu blivit reglerat via förordningar och lagar. För att få fram olikheterna i de olika begreppen moral, etik och juridik framgår det i följande citat:

Etik är vad man bör eller kan göra. Moral är om och hur man gör. Juridik är vad man får eller inte får göra (Olsson & Sörensen, 2007, s. 17).

Olsson & Sörensen (07) delar in etiska principer i fyra delar:

- *Autonomiprincipen:* I denna studie har deltagarna själva fått bestämma om de önskar att vara med eller inte, de har under hela processen kunde välja att dra sig ur.
- *Godhetsprincipen:* Det innebär också att var och en i studien skall ståva efter att förebygga eller förhindra skada. Hela syftet med studien är att lyfta fram hur man kan förbättra specialpedagogens yrkesroll, och här kommer också godhetsprincipen in.
- *Principen att inte skada:* Respekt för deltagarnas integritet och värderingar.
- *Rättvis principen:* Alla som deltar i studien skall behandlas lika, och granskningen skall vara etisk objektiv.

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) skriver om fyra kategorier:

- *Informationskravet:* det brevet som skickades ut och förklarade syftet med studien.
- *Samtyckeskravet:* där de samtycker genom att de svarar på enkäten.
- *Konfidentialitetskravet:* är att alla som svarar är anonyma och att det inte framkommer vem de är eller var de arbetar.
- *Nyttjandekravet:* att studien används ända i forskningsändamål.

Via informationsbrevet blev alla underrättade om att under hela processen var det frivilligt att delta, och att de kunde välja att avbryta sin medverkan. Det kommer heller inte fram någonstans vilken kommun de arbetar i eller vilka personerna är, alla svar avkodas och har lika stor betydelse för studien.

5.4 Bortfall

I denna studie har bortfallet varit väldigt litet, det är 7 personer som inte har svarat och redan efter informationsbrevet, valde 4 personer att inte vilja delta i studien. Diskussioner och reflektioner över varför dessa valde att inte delta har gjorts, arbetar de på samma skola, har de samma chef, är det ett gemensamt beslut. De 3 som valde att inte svara har det också reflekterats kring, varför de inte svarat, har de inte haft tid, är detta ett känsligt ämne eller kanske vet de svaret redan, men önskar inte att det skall bli förändringar? Enligt Stukát (2005) bör man fråga sig: vem ville inte vara med och varför inte? Olsson och Sörensen (2007) skriver att det är viktigt att försöka analysera om bortfallet har påverkat resultatet. I studiens resultat framgår det i diagrammen hur stort bortfallet var, och vad det kan betyda för det totala resultatet.

5.5 Genomförande, databerabotning samt analys

Från SPP 500 och PM uppgiften blev feedbacken att tänka stort, t.ex. alla specialpedagoger i hela Sverige kunde vara målet. Idén utmanade och diskussioner och reflektioner för att se över möjligheterna att få tag på alla specialpedagoger i Sverige gjordes, diskussionerna ledde fram till att detta var svårt och tidskrävande. Valet blev då att gå tillbaka till syfte från vårt PM, vilket är att göra en djupdykning in i en kommun och göra en undersökning gällande alla specialpedagoger. Valet av kommun var givet eftersom en skolchef tidigare hade ställt frågan om det specialpedagogiska arbetet i denna kommun:

Varför ser det specialpedagogiska stödet olika ut på olika skolor?

Att få tag på alla specialpedagoger i kommunen gjordes via att söka upp personalansvarig i kommunen och få tag på mailadresser till alla specialpedagoger i kommunen. Efteråt skrevs ett informationsbrev till alla specialpedagoger där syftet med examensarbete förklarades samt att det var frivilligt. Flera svarade direkt och ett antal respondenter tyckte det var en spännande undersökning och att de ville delta i undersökningen. Det fanns också några som svarade att de inte vill delta.

Det var många diskussioner och reflektioner runt vilka frågor som var viktiga och vad som ville sätta fingret på frågeställningarna i studien. När de slutliga frågorna var framtagna gjordes en onlineenkät. Enkäten blev gjord i ett Google dokument, detta gjorde att all data också samlades i ett Google dokument. En pilotstudie gjordes på några specialpedagoger i en annan kommun, detta för att få veta om frågorna var tydliga och för att se om svaren kunde ge svar på frågorna i studien. Google programmet gjorde så att all data samlades under de olika rubrikerna från onlineenkäten. Detta gjorde att det blev tydligt och lätt att sammanställa svaren och att överföra svaren till olika diagram. Varje respondent har sin rad med svar på frågorna, och där står allt de har skrivit. Efter 14 dagar skickades ut en påminnelse till deltagarna att de skulle gå in och svara, och detta förde till att studien har en hög svarsfrekvens. 38 svar av 45 möjliga! När all data hade kommit in och började bearbetningen, en sammanställning av alla svar under varje fråga. Detta gjordes för att få en helhet över varje svar och för att vidare kunde framställa det på ett tydligt och förståande sätt för läsaren. Ett tackbrev till dem som har deltagit har också skickats ut, där det poängteras hur stor svarsfrekvensen har blivit och hur tillförlitligt resultatet blir. Det är flera av respondenterna som har tyckt att undersökningen är så spännande att de önskar att få ett exemplar när studien är klar. Svar har skickats tillbaks där det hänvisas till en länk där studien kommer att finnas när den är klar, där de kan gå in och läsa studien.

Trost (2007) förespråkar en metod där bearbetningen görs i tre olika delar, insamling, analys och tolkning av det insamlade materialet. När en enkätundersökning görs samlas svaren in, analyseras och se hur många som har svarat och hur stor bortfallet är, sedan görs en tolkning av hela processen. Stukát (2005) anser att det är smart och genomtänkt att vara i gång med flera delar av studien samtidigt. Den stora delen av arbetet kommer att vara i slutet av processen, och ett bra skrivande tar lång tid.

Stukát (2005) anser att det krävs en kreativitet hos forskaren för att analysera ett kvalitativt material och presentera det på ett intressant vis. Olsson och Sörensen (2007) anser att analysen i en kvalitativ studie inte kan särskiljas från insamling och tolkning av data. Dessa tre variabler utförs ofta parallellt i en kvalitativ studie. Vad det gäller den kvantitativa delen av undersökningen undersöks ett explanativt projekt vilket enligt Olsson och Sörensen (2007)

är att studera orsak samband direkt till de individer som undersöks. Vilket innebär i denna studie att resultatet redovisar svaret på våra frågeställningar med hjälp av statistikstöd, databearbetning och beräkningar.

Analysen genomfördes genom att använda de områden som undersökningens frågeställningar täcker och som enkäten utgår ifrån. Genom att föra in data i diagram belystes intressanta likheter och skillnader som sedan placerades under olika rubriker.

5.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Enligt Stukat (2005) måste det diskuteras om kvaliteten på enkäten är så stor att resultatet är tillförlitligt. En pilotundersökning gjordes där de som deltog svarade och fick komma med förslag på hur enkäten kunde utvecklas. Ändra några frågor för att få ett tydligare svar på frågorna och att de skulle vara lätta att besvara. Trost (2007) hävdar att frågorna skall mäta det de är avsedda att mäta

Trovärdigheten på en studie anser Stukat (2005) beror på reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Reliabiliteten påvisas vid att alla svar som har kommit in, svaren blev lades direkt in i ett program, så att det inte på något sätt skulle kunna gå att påverka svaren. Detta har fört till att man kunnat gå tillbaka och titta på svaren många gånger för att vara säkra på att allt från svaren är med. Alla svar ligger sparade i ett Google program. Stukat (2005) anser att test-retest-metod kan göras för att säkra reliabiliteten. Då gör man samma undersökning på exakt samma människor inom en kort tid, eftersom människor förändras. Utfallet är att det skall bli samma resultat på båda undersökningarna. Validiteten anses vara hög eftersom 38 av 45 specialpedagoger har svarat och att alla respondenter har fått precis samma formulär det skulle fylla i på nätet. Enligt Stukat (2005) är det inte säkert validiteten är hög bara för att man har ett bra mätinstrument. Denna studie pekar på hur specialpedagogerna arbetar just i denna kommun, men det kan inte generaliseras till alla specialpedagoger i Sverige.

6. Resultat

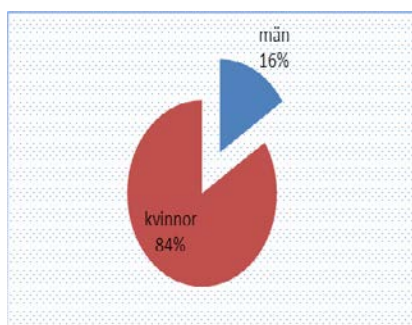
Frågorna i undersökningen (bilaga 1) redovisas nedan och avslutas med en sammanfattning av resultatet. Svaren har blivit vidimerat med citat från respondenterna samt avslutat resultatavsnittet med en sammanfattande analys.

6.1 Bakgrundsfrågor

Av totalt 45 utskick kom det in 38 svar från respondenter, vilket är en bra svarsfrekvens. De som inte har svarat har hört av sig och förklarat ett skäl. Det var några som enbart arbetade på förskolan som inte tyckte frågorna rörde dem. Respondenterna är anonymiserade men bakgrundsfrågorna ger en bild av respondenterna som grupp vilket visas i tabellerna nedan.

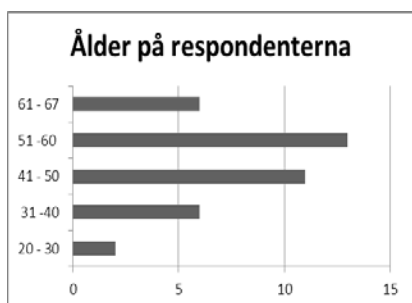
I denna kommun är specialpedagogyrket starkt dominerat av kvinnor. Hälften av de svarande är över 50 år. Det är 34 av respondenterna som angav att de har en examen som specialpedagog. Det innebär att 4 har speciallärarutbildning eller någon annan utbildning. Onlineenkäten har skickats till dem som har anställning som specialpedagog i den aktuella kommunen. Det innebär att 4 har anställning som specialpedagog trots att de inte genomgått specialpedagogutbildningen.

Tabell 1. Könsfördelning

Av tabell 1 framgår det att av specialpedagogerna som svarat är ca 1/5 del män och 4/5 delar kvinnor.

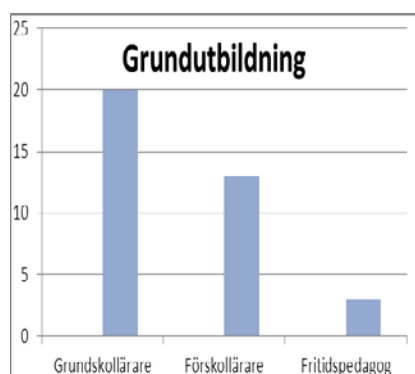
Tabell 2. Ålder på dem som arbetar som specialpedagoger i den aktuella kommunen.

Av tabell 2 fram går att ca 50 procent av respondenterna är över 50 år. Ålder för Specialpedagogerna i denna kommun är relativt hög. Eftersom åldern är hög har de också med sig mycket erfarenhet kring hur specialpedagogens yrkesroll har förändrats över tid, och

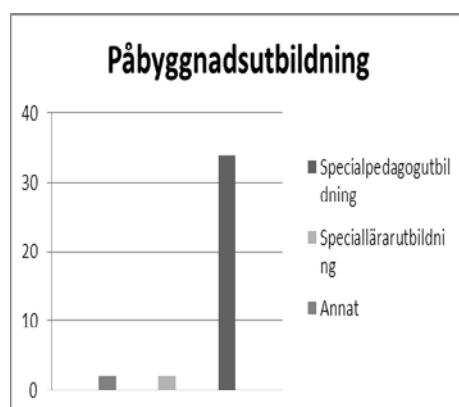
de är influerade vidare i sitt tänkande som specialpedagog. Om det finns skillnader i utförande av arbetet som specialpedagog om du är kvinna eller man går inte att läsa utifrån resultatet.

Tabell 3. Vilken grundutbildning respondenterna har.

Av de tillfrågade har 20 pedagoger en grundutbildning som grundskollärare, 13 som förskollärare och 3 som fritidspedagoger. Här påvisas att ca 55 % av respondenterna är grundskollärare i sin grundutbildning, medan 45 % är grundutbildad som förskollärare eller fritidspedagog. I resultatet framgår det inte om detta utgör någon skillnad i hur de olika yrkesgrupperna handlar i sitt uppdrag som specialpedagog.

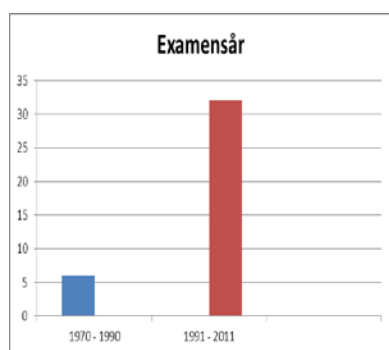
Tabell 4. Vilken påbyggnadsutbildning de angav att de gått efter grundutbildningen.

Enligt de tillfrågade respondenterna, har de en examen i en påbyggnadsutbildning. Totalt 34 personer har en specialpedagogexamen, 2 en speciallärarexamen och 2 anger att de har en annan examen. Detta påvisar att det redan här är några som har en annan inriktning och skall arbeta mera direkt med barnen. Men även att det inte ingår samma utbildning inom handledning för alla respondenter. Man kan inte utifrån frågorna i enkäten få svar på om någon av speciallärarna har gått en vidareutbildning i handledning.

Tabell 5. Vilket år respondenterna tog examen från, i påbyggnadsutbildning?

Av tabell 5 framgår att 6 av de tillfrågade tog examen före år 1990, och 32 tog examen efter år 1991. Detta innebär att 6 respondenter inte har examen från specialpedagogutbildningen. De första som tog examen gjorde det år 1991.

Tabell 6. Hur många år respondenterna arbetat som specialpedagog.

Det 14 av respondenterna som arbetat under 10 år som specialpedagog. Medelåldern på specialpedagogerna i den aktuella kommunen är relativt hög som går att utläsa i tabell 2. Av tabell 2 och 6 går att utläsa att relativt många av respondenterna har utbildat sig efter dem har samlat på sig erfarenheter i sina verksamheter under ganska många år. Utbildningen startade 1990, det är 22 år sedan. Det är 3 respondenter som angav att de har arbetat 22 år eller mer. De första specialpedagogerna examinerades 1991, vilket är 21 år sedan. Respondenterna har antingen räknat fel på antal år eller så har de likställt den ”gamla” speciallärarutbildningen med specialpedagogutbildningen.

Tabell 7

Av alla respondenter arbetar 80 % i kommunalgrundskola, och ca 20 % arbetar inom specialenheter eller grundskolan. Detta är en orsak till de olika arbetsuppgifterna och hur arbetet som specialpedagog utförs. Det är stor skillnad från att i många grundskolor arbeta som klasslärare, även som utbildad specialpedagog, till att arbeta som specialpedagog i grundskolan där specialpedagogtjänsten finns utöver de övriga lärarna i skolan.

6.2 Uppdraget

6.2.1 Arbetsbeskrivningen

Tabell 9.

Tabellen visar antal respondenter som svarat vilka områden som ingår i deras arbetsbeskrivning. Flera respondenter angav fler alternativ. Resultatet visar att undervisning

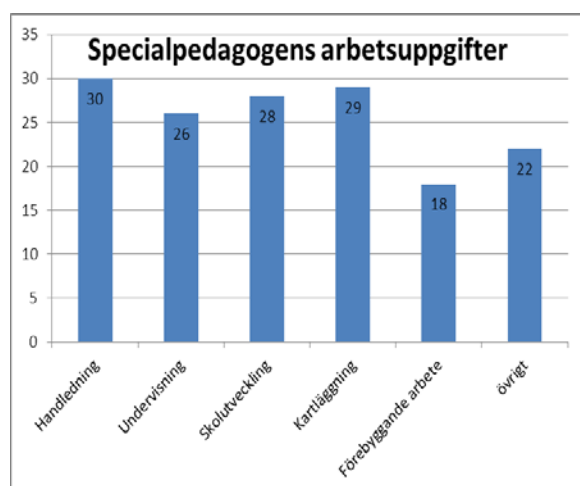
av elever står på flest arbetsbeskrivningar. Där angav flera att undervisningen bestod av enskild undervisning, undervisning i liten grupp samt klassundervisning.Handledning och kartläggning ligger högt upp i tabellen. Vad gäller handledning var det mest handledning till enskilda pedagoger och elevassistenter som påtalades i svaren. När det skrevs om kartläggning var det vanligt att specialpedagogen skall medverka vid kartläggning av elevers situation inför upprättandet av åtgärdsprogram. Screening samt leda möten är inte så vanligt att det finns med på arbetsbeskrivningen. Det är 7 som angav att de inte har någon arbetsbeskrivning alls. En av respondenterna skriver:

Arbetsbeskrivning?? Har aldrig fått någon! Trots påtryckningar...

Det förekom i många av svaren att en uppgift som var tillskriven specialpedagogen var att initiera diskussioner om enhetens resursanvändning samt att de deltog i tjänsteplaceringar och klassplaneringar. Flera nämnde att deras uppgift var att hålla kontakten med elever i andra skolformer och även med externa resurser som till exempel BUP, Socialen samt ansvar för överlämningar. Det framkom att flera hade som uppgift att stödja samarbetet med föräldrar.

6.2.2 Vilka arbetsuppgifter utförs?

Tabell 10.

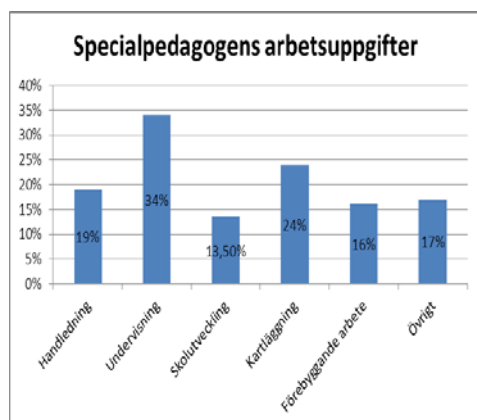

I tabell 10 har respondenterna angett vad de har för arbetsuppgifter. De hade möjlighet att fylla i de arbetsuppgifter de tyckte var passande. Flera skrev att uppdraget innebar olika mycket vid olika tider. Vissa moment som till exempel handledning, kartläggningar, förebyggande arbete samt EHT angavs ligga fortlöpande under året men olika mycket för de olika respondenterna. Specialpedagogerna fick hjälp i enkäten få se vilka moment som stod med i examensförordningen. Det blev dock fler moment än de som angavs. Det syns i diagrammet som övrigt, vilket är en relativt stor del av uppdraget. Där angav respondenterna att olika möten upptar en stor del av uppdraget. Även konflikthantering var en vanlig arbetsuppgift som utförs ofta. Specialpedagogerna har på flera skolor ansvaret för kontakten med andra instanser och överlämningar mellan olika skolor, stadier samt mellan förskola och skola. Det angavs på flera enkäter att det låg mycket tid av uppdraget på annat administrativt arbete. Några respondenter angav att screening är ett moment som upptar mycket tid i början av läsåret.

I tabellen är förebyggande arbete det respondenterna anser sig arbeta minst med. Handledning är något de flesta arbetar med. De har angivit att det kan vara handlednings uppdrag som

gäller läs och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter, motiverande samtal och handledning innan och efter en utredning.

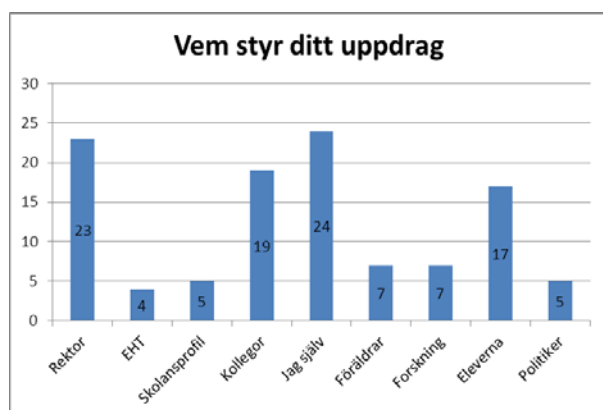
Tabell 11.

Medelvärde är uträknat hur respondenterna har värderat tiden av sin tjänst i procent i förhållande till de olika arbetsuppgifterna. Det som blir tydligt är att undervisning är en stor del av många specialpedagogers tjänst. Även kartläggning är en stor del av arbetsuppgifterna. Man kan också se att handledning och skolutveckling inte utgör så stor del av arbetsuppgifterna hos specialpedagoger i denna kommun. Flera av respondenterna skrev i sina svar att flera arbetsuppgifter läggs man mer tid på i olika tider av terminen.

6.2.3 Vem styr uppdraget?

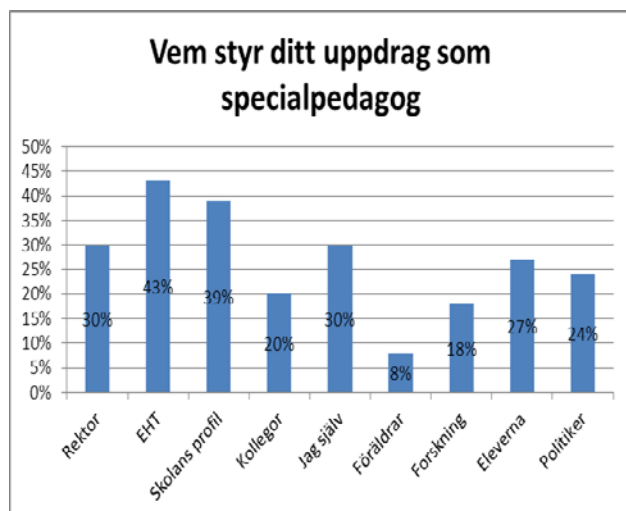
Tabell 12.

Tabell 9 visar hur de 38 respondenterna upplever vem som styr deras uppdrag. Några har valt att ange fler alternativ. I tabellen utläsas att flest anser att rektor, de själva, eleverna och kollegorna är med och styr uppdraget.

Att titta på tabell 9 och tabell 12 så visar det att "jag själv" har stor påverkningskraft i arbetet som specialpedagog. I tabell 9 säger 7 respondenter att de inte har någon arbetsbeskrivning och då utgår från sig själv hur de arbetar. Och även i tabell 12 visar det att det är ytterligare 17 respondenter som påpekar att de är med på att styra sitt uppdrag som specialpedagog.

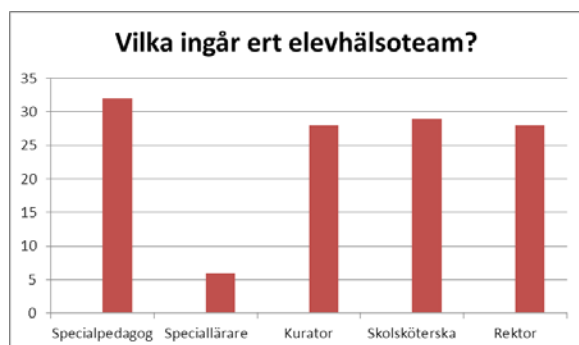
Tabell 13.

Tabellen visar ett medelvärde av tabell 12, av vad de angett som styr deras uppdrag. Respondenterna har delat upp hur stor del de olika faktorerna styr uppdraget i procent. Orsaken till att EHT och politiker ligger så högt i procent, är att de som har svarat att EHT och politiker är med på att styra deras uppdrag som specialpedagog, har angett en så hög procent utifrån deras syn. Det är bara 4 respondenter som uppger att skolans EHT styr uppdraget och 5 respondenter som uppger politiker. Tabellen visar vidare att om man ser bort ifrån EHT och politiker på grund av att så få har svarat detta, så ligger skolans profil högst, sedan kommer "jag själv", rektor och eleverna väldigt nära varandra i procent av hur mycket de olika styr det specialpedagogiska uppdraget.

6.2.4 Vilka yrkeskategorier finns med i elevhäloteamen?

Tabell 14

Tabellen visar vilka olika yrkeskategorier respondenterna har svarat att finns med i deras EHT. Nästan alla EHT består av samma yrkeskategorier i denna kommun, och det är bara ett fåtal där speciallärare finns med.

6.2.5 Hur skulle uppdraget kunna utvecklas utifrån examensförordningen?

En stor del av dem som svarat på enkäten önskar att utveckla arbetet med att lägga mer tid på handledning i arbetet, och det är flera som uttrycker sin frustration över att kompetensen inte tas tillvara på. Koppla detta till tabell 11 där det påvisas att 34 % av tjänsten går till att direkt arbeta med elever. Flera pekar på att det borde finnas mer tid till specialpedagogiskt arbete och inte arbeta med elever och lösa akutsituationer.

Jag anser att min kompetens som specialpedagog inte tas tillvara. Vi hade som specialpedagoger kunnat lyfta vår verksamhet mer genom att kontinuerligt kartlägga och analysera på organisations-, grupp- och individnivå och handleda övrig personal utifrån detta.

Flera skriver att tidsbristen gör så det som skulle vara handledning enbart blir konsultation. Det skulle behöva organiseras så att tid finns i verksamheten till att skapa handledningstillfällen. Där mer förebyggande arbete skulle kunna bli mer.

... lärarnas tidsbrist gör att det som skulle kunna vara handledning enbart blir konsultation

Det är flera av respondenterna som anger att de skulle vilja förändra sitt uppdrag och de har angett exempel om att utveckla verksamheten och dess tankar om elever i behov av stöd. De anger att de skulle vilja forskningsförankra verksamheten mycket mer än vad som görs i dag. Det är många förslag som handlar om tid och hur den utnyttjas. I deras utsagor går att läsa att respondenterna har svårt att bestämma över sin tid. Det är många inom verksamheten som är i behov av specialpedagogen och speciellt när det är akuta ärenden.

... jag skulle vilja vända på mina arbetsuppgifter idag, och få denna ordning på hur jag arbetar:

handledning, kartläggning, förebyggande arbete.

... mer tid för förebyggande arbete som observationer och handledning. Mindre tid till akututtryckningar och snabba lösningar i korridorsituationer med lärarna.

... förebyggande arbete blir ofta alltför ofta försummat eftersom resurserna går till att lösa akuta situationer.

De finns också de som är nöjda med hur deras arbete ser ut idag, och påpekar att de inte önskar att ändra sitt arbete.

... jag är mycket nöjd med min arbetssituation.

Det fungerar bra som det gör.

... nöjd med nuvarande arbetsfördelning.

Flera av respondenterna som svarat skriver att de skulle vilja ha mer tid att ta del av forskning och använda den i yrket för att utveckla skolan en skriver:

Jag skulle vilja forsknings anknyta arbetet i betydligt högre grad än vad jag gör idag. Det finns mycket kunskap nationellt och internationellt som endast droppvis når verksamheten.

Nästan alla respondenter i undersökning önskar att ändra något i sitt arbete, det är allt från att sitta med i skolutvecklings grupper, mindre elevtid, utveckla kartläggningar/ utredningar till att dela på ansvaret av undervisningen. En av respondenterna skriver det är viktigt att försöka se helheten för eleverna, och att utveckla kartläggningar och utredningar för att belysa just detta. En annan svarar:

Jag är från och med denna termin med i utvecklingsgruppen, vilket jag inte varit tidigare. Det mesta jag gör som specialpedagog handlar om skolutveckling!

6.2.6 Sammanfattande analys

Bakgrundsfrågor

Av respondenterna är 84 % kvinnor. Nästan hälften av de tillfrågade är över femtio år. Det är 80 % som arbetar inom den kommunala skolan. Respondenterna angav att 54 % arbetar på en skola medan 23 % delar sin tjänst på två skolor och 23 % delar sin tjänst på 3 skolor/ förskolor.

Utbildning

Det var 34 av 38 som angav att de gått påbyggnadsutbildningen mot specialpedagog men 6 av dem gick utbildningen före 1991. Detta innebär att de inte gått specialpedagogutbildningen som enligt Malmgren Hansen (2002) startade 1990. Det är 3 som angav att de arbetat som specialpedagog längre än 21 år.

Arbetsbeskrivningen

I tabell 9 beskrivs vilka moment som kan ingå i en arbetsbeskrivning i den aktuella kommunen, vilket är många. Det är också en del som anger att de inte har någon arbetsbeskrivning.

Flera anger att de undervisar i någon form och att det är en stor del av uppdraget för dem.

Vad gäller handledning är det en stor del av respondenterna som har i uppdrag men det är inte så stor del av tjänsten för dem.

Skolutveckling som arbetsmoment är det få som anser sig ha i arbetsbeskrivningen men relativt många som anser sig arbeta med utveckling i någon form men inte i så stor omfattning.

Kartläggning har många av respondenterna svarat att de arbetar med och de anser detta är en relativt stor del av uppdraget.

Vad gäller förebyggande arbete kan många av de momenten som anges finnas på arbetsbeskrivningarna leda till. Men av respondenterna är det drygt hälften som anser sig arbeta förebyggande men i relativt liten del av sin tjänst.

Det som syns i resultatet är att arbetsmomenten varierar på skolorna. Vissa respondenter är nöjda med hur deras uppdrag ser ut medan vissa upplever att deras kompetens inte tas tillvara. Specialpedagogens yrkesroll kan vara svårtolkad i det praktiska arbetet enligt Ahlberg (2001), Vernersson (2003) och Bladini (2004). De skriver också om att förväntningarna på specialpedagogrollen inte alltid stämmer överens och det syns i resultatet ovan att vissa tycker att akutsituationer vad gäller elevarbetet tar mycket tid och att det förebyggande arbetet inte får så stor roll i uppdraget.

Uppdraget

Det är många olika faktorer som styr specialpedagogensuppdrag. Det syns i resultatet att flera av respondenterna anser sig bestämma själv och att rektor påverkar uppdraget stort. Det är också kollegor samt elever som anges styra uppdraget. När respondenterna rangordnar vilka som styr uppdraget så syns det i resultatet att uppfattningen är olika från respondenterna.

Utveckling av uppdraget

Flera respondenter anser att de skulle vilja arbeta mer förebyggande i stället för att lösa akutsituationer. Det är flera som lyft att de tycker att deras kompetens inte tas tillvara. Det nämns att de skulle vilja prioritera kontinuerlig kartläggning samt analysering på skol, grupp och individnivå och utifrån detta handleda personal. Det framkommer också en önskan att få forskningsanknyta arbetet mer för att få in mer kunskap nationellt och internationellt i verksamheten. Det fanns flera av respondenterna som var väldigt nöjda med sitt uppdrag hur det såg ut i dag.

7. Diskussion

7.1 Metoddiskussion

För att få en så bred undersökning som möjligt föll valet på att ha en kombination mellan en kvantitativ och kvalitativ metod. Detta ville ge bredd och belysa frågorna som blev ställda, samt också lite av djupet över hur respondenterna tänker vidare. Hade valet gjorts att göra en kvalitativ studie, där fokus hade legat på intervjuer hade resultatet gett mer djup i vår studie. Samtidigt som det inte kunde bli lika tillförlitligt som resultatet nu är. Stukát (2005) menar att ju större antal respondenter det är ju större kraft ger resultatet och det är utifrån att gjordes en totalundersökning.

En svårighet i en studie är att tolka innebörden av svaren, särskilt undervisning och handledning, vad menas med handledning och undervisning för en specialpedagog. Att vara mera tydliga i förklaringar av ord i enkäten hade minskat chanserna för missförstånd av begreppen. Det hade berikat studien ytterligare om det hade gjorts några intervjuer, detta för att få lite djup i svaren och att följdfrågor kunde ha ställts för att förstå helheten. En annan aspekt hade som också kunde ha kommit in, är om enkäten hade skickats till alla rektorer i kommunen, och jämfört svaren från specialpedagogerna. Här är några frågor som kunde ha ställts till rektorerna: Vad säger examensförordningen, vem som styr uppdraget, vilka arbetsuppgifter och hur skulle du kunna tänka dig att utveckla specialpedagogens arbete. Utifrån detta kunde man ha sätt om det stämmer överens med specialpedagogernas tankar och det kanske hade gett studien ett annat perspektiv.

Bortfallet i studien är litet, vilket gör att resultatet blir tillförlitligt i den aktuella kommunen. Med hjälp av studien har det också skapat nyfikenhet bland specialpedagogerna, och resultatet har efterfrågats i kommunen.

För att begränsa vår studie valdes att enbart göra enkäter, och detta var för att studie tiden var knapp. Tiden som var till förfogande gjorde att intervjuer valdes bort. Att göra en undersökning inom ett större område med hjälp av onlineenkät var också ett alternativ, men nu valdes att få en helhetsbild i just denna kommun. Enligt Stukát (2005) vill ett större antal svar från en större grupp ge en större kraft för det samlade resultatet.

Diskussionerna i inledningsskedet gick från att bara hålla oss till en kommun, jämföra två olika kommuner till att välja hela Sverige. Eller att urvalet hade gjorts från olika städer i Sverige, så att det hade funnits respondenter från landsbygden, småstäder, mellan stora städer och storstäder. Då hade också resultatet varit generaliserbart för hela landet, nu är det tillförlitligt i en kommun.

7.2 Resultatdiskussion

7.2.1 Vad kännetecknar specialpedagogerna i den aktuella kommunen?

Det är en stark dominans av kvinnor som arbetar som specialpedagoger i den aktuella kommunen. De flesta är över 40 år det är 8 respondenter som är under 40 år. Trots att medelåldern på specialpedagogerna är hög så är det inte så många som har många år i yrket. Det är 24 specialpedagoger som arbetat mindre än 10 år. Det betyder att många av dem har utbildat sig vidare senare i livet. Normell (2002) hävdar att för att känna sig säker i sin specialpedagogroll krävs en formell utbildning, praktiska yrkeserfarenheter och något som kommer med åren som kallas "tyst kunskap". Av detta går det dra en slutsats att i den aktuella

kommunen är det en stor del av specialpedagogerna som kan och har erfarenhet från skolans verksamhet vilket gör att de har en möjlighet att känna sig trygga i sin yrkesroll.

Vad gäller examen så angav 34 respondenter att de utbildat sig till specialpedagoger. Det var 6 respondenter som angav att de utbildat sig innan 1990. Enligt Malmgren Hansen ersattes den gamla speciallärarutbildningen av den nuvarande 1990. Tanken med den nuvarande utbildningen var att kunna få kunskaper att bryta och förnya traditioner som berör elever i svårigheter. Det kan innebära att en grupp av respondenterna arbetar som specialpedagoger utan att genomgått specialpedagogutbildningen om de inte utbildat sig vidare en termin för att bli behöriga specialpedagoger. I resultatet kan detta innebära att några av respondenterna inte är medvetna om vad examensförordningen innebär och vilka arbetsuppgifter de skulle behöva utveckla för att alla individer ska få utvecklas maximalt utifrån sina förutsättningar. Enligt Malmgren Hansen (2002), Bladini (2004) saknas styrning av den specialpedagogiska verksamheten och specialpedagoger har många gånger inte mandat och stöd från ledningen i skolorna. Detta kan innebära att i vissa verksamheter finns inte mandat, stöd och kanske inte kunskap till att arbeta mer övergripande med utredningar, skolutveckling och förebyggande insatser som till exempel handledning (Malmgren-Hansen, 2002).

Florin (2010) skriver bland annat om en faktor som skall vara uppfylld för att ett yrke skall vara fullt professionellt. Det är stängning, vilket betyder att den som inte har rätt till examen eller kunskaper inte får tillträde till yrket. Detta är en intressant fråga utifrån vår undersökning. Det skulle vara intressant i en vidareutveckling av studien att få veta ledningens åsikter om när man har rätt att få tillträde till en specialpedagogtjänst.

Av våra respondenter arbetade 80 % i grundskolan. Av dessa syntes i svaren att det var vanligare att de arbetade mer övergripande med utredningar, skolutveckling och förebyggande insatser. Vad gäller grundsärskola och specialskola var det vanligare att specialpedagogen arbetade som undervisande pedagog och inte så vanligt att det hade arbetsuppgifter inom skolutveckling och utredningar. De angav dock att de arbetade en stor del med handledning.

7.2.2 Hur ser det specialpedagogiska uppdraget ut?

Tabell 10 visar att det specialpedagogiska uppdraget ligger jämnt fördelat på handledning, kartläggning, skolutveckling och undervisning. Detta resultat luras en aning då tabellen visar hur många av respondenterna som arbetar med de olika uppgifterna och inte hur mycket tid de använder på de olika delarna. I tabell 11 syns hur respondenterna arbetar genomsnittligen i tid med de olika uppgifterna. Här visas det hur stor procent av sin tjänst man arbetar med undervisning, och det visar att man arbetar nästan dubbelt så mycket med undervisning än med handledning. Det framkom att respondenterna ofta inte har tid med inplanerad handledning utan det blir mycket konsultation i ”korridoren” med enskild lärare. I examensförordningen för specialpedagoger (SFS 2001:23) står att specialpedagogen kan ha rådgivande samtal och vara en kvalificerad samtalspartner. För att skolutveckling ska ske och att ett relationellt perspektiv ska råda på skolorna så behöver många gånger ”konsultationen i korridoren” utvecklas i organisationen. Detta för att långsiktig utveckling av det specialpedagogiska stödet skall ske i verksamheterna. Specialpedagogen har en viktig roll i att utveckla kvaliteten i det inre arbetet på skolorna enligt Persson (2008).

Florin (2010) anser att det är svårt för ett yrke att nå professionalisering då organisationerna är alltför komplexa och ger litet utrymme för frihet i yrket. Dessutom måste pedagogyrket utvecklas för att grunden ska vila på vetenskaplig grund och att ett gemensamt yrkesspråk ska utvecklas. Konsultationen i korridoren angavs av respondenterna som en för stor del i

uppdraget. Konsultationen är säkert nödvändig i verksamheten då specialpedagogen agerar stödjande åt pedagoger och elever. Men för att åtgärderna som sätts in ska vila på vetenskaplig grund samt att specialpedagogen skall kunna föreslå genomtänkta åtgärder behövs flera arbetsbeskrivningar ses över. Detta för att specialpedagogens unika kompetens samt de förvärvade kunskaper från universitet/högskola ska ligga till grund för åtgärderna. För att specialpedagoger skall kunna anse sig som en profession gäller bland annat att hitta vägar i den komplexa organisationen. Det är specialpedagogen och ledning som behöver se hur kompetensen utnyttjas på bästa sätt, och att arbetet som specialpedagog följer målen som beskrivs i examensförordningen (SFS 2001:23). Öqvist (2008) skriver om olika ledartyper utifrån olika perspektiv och han nämner ett ledarskap ur ett systemteoretiskt perspektiv där ledaren tillsammans med andra hittar lösning till förändring. Utifrån detta ledarskap delar professionerna på ansvar och delaktigheten gör att verksamheten vågar prova nya mönster. Detta borde eftersträvas i verksamheten där ledaren tillsammans med personalen hittar lösningar till förändring. Tiden upplevs ofta som en bristvara, men alla som är verksamma i en organisation får hjälpas åt att skapa mer tid. Det är många av våra respondenter som arbetar mer mot individnivå än grupp och skolvivå och därmed ersätter en speciallärare. Specialpedagoger behöver kanske påvisa skillnaden mellan dessa två uppdrag och med hjälp av sin vetenskapliga kunskap påvisa behovet av både en speciallärare och en specialpedagog i verksamheten.

7.2.3 Vilka likheter och skillnader finns det i uppdraget?

Resultatet visar att specialpedagogens uppdrag ser olika ut på många skolor i den undersökta kommunen. Många av respondenterna angav att de arbetade med handledning, men vilket resultatet i denna studie påvisar att det är en liten del av deras uppdrag. I SOU:s dokument (1999:63) står att handledning har blivit fritt för specialpedagoger att definiera vilket göra att det kan se olika ut på de olika skolorna. Den stora likheten är att många EHT är sammansatta av samma yrkeskategorier, detta påvisas i tabell 14. Flera specialpedagoger är nöjda med sina nuvarande uppdrag som de ser ut i dag samtidigt som flera önskar att få utveckla sitt uppdrag och lägga mer tid på handledning (6.2.4).

Emanuelsson m.fl. (2001) anser att tidsaspekten vad gäller pedagogyrket gör att det är svårt att arbeta utifrån det relationella perspektivet. Detta kan göra att det blir individriktat arbete samt att det motverkar ett långsiktigt arbete när det gäller inkludering av elever. Flera respondenter i undersökningen upplever att tidsbristen gör att uppdraget till stor del består av akutlösningar. Det är då viktigt att det finns ett samarbete mellan alla de olika professionerna som finns på skolan så att inte individen blir bärare av ett problem enligt Svedberg (2007). Hur samarbetet mellan de olika yrkeskategorierna fungerar går inte utläsa ur undersökningen, dock kan det utläsas att de flesta skolor har tillgång till skolsköterska, kurator, specialpedagog.

En orsak till att det påvisas skillnader i de olika skolorna är att enkäten har skickats till alla specialpedagoger i kommunen. Tabell 7, visar att specialpedagogerna arbetar inom olika skolformer. Det är vanligt att undervisning sker av specialpedagog i särskilda undervisningsgrupper och särskolan. Detta kan påverka resultatet vad gäller undervisning i förhållande till de andra momenten.

7.2.4 Vad beror skillnaderna på?

Vid jämförelse av speciallärarens och specialpedagogens examensförordningar framkom att specialläraren har en större kompetens att arbeta mer konkret med elever på individnivå där fokus kan ligga på språk, - läs, -skriv eller matematikundervisning. Vad gäller specialpedagogens kompetens, är tanken att fokus skall ligga på grupp och skolnivå. Tanken är att speciallärare och specialpedagog skall komplettera varandra på skolan för att nå en vision om en skola för alla. När resultatet analyserades visade det på att det råder en osäkerhet vad gäller dessa professioner. Brante (2009) hävdar att det är behovet hos allmänheten som utgör en profession. I undersökningen visas att specialpedagogen arbetar med uppdraget på olika sätt. För allmänheten kan det vara svårt att se behovet av just specialpedagogen jämfört med specialläraren. Vissa specialpedagoger arbetar mycket med individuell undervisning, några undervisar inte alls utan arbetar med förebyggande och långsiktigt arbete. Det betyder att yrket som specialpedagog kan se väldigt olika ut i den aktuella kommunen. Det framkom att det fanns några som inte hade någon arbetsbeskrivning, det blir då fritt att definiera uppdraget. Vidare gör detta att allmänheten har svårt att se ett behov hos professionen om den inte står enat och är tydligt definierad. Detta kan i sin tur leda till att det ifrågasätts om det ska finnas både speciallärare och specialpedagog.

Det finns skillnader i uppdraget vad gäller vem som styr uppdraget (tabell 13). Det påvisas att skolans profil är det som oftast styr hur uppdraget för specialpedagogen ser ut, och här kommer flera aspekter in: Vilken profil har de olika skolorna, vem har varit med och styrt skolan in mot den profilen. Rektor och ”jag själv” kan också styra uppdraget och också här är det flera aspekter som faller in. Vilken syn har rektor på specialpedagogens uppdrag? Vad tycker rektor är viktigt? Vilket mandat ger rektor till specialpedagogen? Vilken syn har ”jag själv” på uppdraget som specialpedagog? Kan det bero på utbildningsår och hur länge man har arbetat som specialpedagog? Eller kan det bero på tidigare specialpedagogers uppdrag just på den skolan och att personen fortsätter att arbeta på samma sätt? Det var 7 specialpedagoger som svarade att de inte hade någon arbetsbeskrivning. Någon svarade att det inte upprättades någon arbetsbeskrivning trots påtryckningar. Emanuelsson m.fl. (2001) hävdar att det är viktigt att definiera specialpedagogens roll och att arbetsgivare och arbetstagare är överens om uppdraget. Specialpedagogen kan behöva informera arbetsgivare om vilka kompetenser de har så att dessa kommer verksamheten tillgodo. Det är viktigt att klargöra för övriga pedagoger vad som ingår i specialpedagogens arbetsbeskrivning så att de har rätt förväntningar i verksamheten (Vernersson 2002). Det är en förutsättning att alla professioner i skolan är överens om varandras uppdrag och känner sig trygga i sitt uppdrag i förhållande till varandra. Normell (2002) skriver att det är en förutsättning för att skolan ska nå framgång att individerna känner sig säkra i sin yrkesidentitet.

En fundering som har funnits i arbetet är att så många specialpedagoger arbetar så mycket med kartläggningar. Är det just för att skolverket granskar nu en stor del av elever i behov av särskilt stöd? Har alla specialpedagoger blivit inkopplade i detta arbete? Hade resultatet blivit det samma om undersökningen hade gjorts igen om ett halvår när alla dessa utredningar är klara?

Specialpedagogerna i denna kommun arbetar mer utifrån examensförordningen än vad den förutfattade meningen var innan studien gjordes. Även om det är en stor andel som arbetar mycket med undervisning, arbetar de också med de andra delarna från examensförordningen. Enligt studien arbetar 26 av respondenterna mer än 1/3 av sin tid med undervisning.

Arbetar specialpedagogerna enligt Emanuelsson m.fl.(2001) kategoriskt eller relationellt, ser man problemen hos eleverna eller försöker man hitta lösningar vid att göra ändringar i miljön, för att utveckla eleverna vidare. Eftersom mycket tid ligger på undervisning och kartläggning går det att tolka att arbetet med eleverna ofta är av individ inriktade åtgärder och insatser. Flera respondenter angav att de hade en önskan att vända på sitt uppdrag och göra mer av det som de gör minst. Orsaken till att det finns en viss frustration över sitt uppdrag kan vara tids prioritering mellan de olika arbetsmomenten. Vad prioriteras av momenten och vad får ta plats i skolan som system. Öqvist (2008) anser att systemteorin handlar om förståelsen av världen utifrån olika termer helhet, relationer, funktioner samt sammanhang. Hela individens behov måste ses utifrån en helhet. Specialpedagogerna inte har möjligheten att arbeta utifrån en helhet om det ligger för stor del på individinriktade insatser och på undervisning samt att lösa akutsituationer.

Med hjälp av materialet i studien kan inte vissa frågor som utvecklas i diskussionen besvaras. Men det hade varit intressant att utveckla studien vidare, kanske genom intervjuer och få en bild av svaren till frågorna. I denna studie ligger vikten på om det finns skillnader på det specialpedagogiska arbetet och varför.

Malmgren-Hansen (2002) anser att skolor ska ha både en specialpedagog och en speciallärare som samverkar för att nå en inkluderande specialpedagogik. Svedberg (2007) anser att ett samspel mellan olika professioner är ett krav för att arbetet på skolan ska nå ett relationellt perspektiv. Det var 6 av 38 som angav att de hade en speciallärare i sitt elevhälsoteam. Att detta kan se olika ut anses beror på att kommunen inte har övergripande direktiv om hur en specialpedagog respektive speciallärare skall arbeta. Det är rektor som ansvarar för den enskilda pedagogens arbetsbeskrivning. Enligt 1 kap. 9 § i skollagen står att det är rektor som är ytterst ansvarig för att utbildningen anpassas till det behov eleven har för att nå kunskapsmålen. För att åtgärderna skall ske på grupp och skolnivå krävs att rektor är insatt i examensförordningen för specialpedagoger så de vet vilken kompetens de kan utnyttja för att nå målet. Det är specialpedagogens ansvar att föreslå åtgärder vid behov som lyfter upp dem till grupp och skolnivå och inte hamnar på individnivå.

Resultatet i denna studie visar att det råder en osäkerhet vad de olika professionerna innebär och vad de borde innehålla. Specialpedagogerna beskriver sitt uppdrag många gånger är speciallärarens uppdrag.

En slutligen konklusion i arbetet är att uppdraget ser olika ut i skolorna, och att många arbetar efter examensförordningen. Det som skiljer sig är vilka som är med att styr uppdraget och vad de menar är viktigt i arbetet som specialpedagog.

7.2.5 Utveckling av det specialpedagogiska uppdraget

Många av respondenterna svarar i enkäten att de önskar att utveckla sitt uppdrag från att vara personen som löser olika akuta situationer och arbetar mycket individinriktat mot elever. Respondenterna önskar att arbeta mer med skolutvecklingsfrågor och kartläggning, samt att ha inplanerad handledning med övrig personal på skolan. Den lilla delen som nu används till handledning är för liten och här påpekar också respondenterna att de menar att lärarna måste få en schemalagd tid där det finns utrymme för specialpedagogisk handledning. Just för att arbeta förebyggande och att försöka få lärarna till att se på olika "problem" med olika yrkesglasögon samt bryta mönster och tänka nya. Enligt Schön (1983) uppstår det kunskap när den professionella pedagogen reflekterar över de egna handlingarna. Det nämns att det

behövs göras förändringar i verksamheten för att både lärarna och specialpedagogerna skall få tiden att träffas i handlednings grupper, och detta är ett uppdrag för rektorerna att se till att lösa den tiden, eftersom detta är en viktig del för att vidareutveckla arbetet som lärare och specialpedagog. Enligt Svedberg (2007) krävs ett samarbete mellan alla inblandade för att lösa ett problem, det krävs en förändring i samspelets mönster.

Flera av respondenterna uttrycker att de önskar ta del av mera forskning inom det specialpedagogiska fältet. Man kan ställa sig frågan varför detta inte görs i större utsträckning. Kan det vara ett samband mellan att över hälften av de verksamma specialpedagogerna är över 50 år och arbetar mycket efter hur det alltid har varit, i samma mönster och hur de tidigare specialpedagogerna i skolan arbetat? Att ta del av ny forskning och försöka hitta nya utvecklingsmöjligheter är en viktig del för att arbetet i verksamheten skall utvecklas.

Det finns även några respondenter som anser att det borde finnas både specialpedagoger och speciallärare som samverkar i skolan, för att de skall komplettera varandra och ge varandra stöd. Detta kan också ge specialpedagogen en mer utpräglad roll, och att de kan arbeta mer med handledning, kartläggning och skolutveckling. Florin (2010) menar att detta gör att pedagogerna får en bättre samhällsposition och att man professionaliserar specialpedagogens roll i skolan.

Det poängteras i kommunen som går utläsas från resultaten att det måste finnas en arbetsbeskrivning. Flera respondenter trycker på att det inte finns någon och att de har efterfrågat det flera gånger. Detta handlar om det Florin (2010) tar upp, att man måste vara tydlig med vad professionen innebär och vilka förväntningar som finns. Det är även viktigt att skolcheferna håller sig uppdaterade om vilken roll specialpedagogen skall ha i skolan, och inte bara utgår från vad de har arbetat med tidigare.

7.3 Studiens tillämpning

Syftet med denna studie var att tydliggöra vilka arbetsuppgifter, vilka skillnader som finns och hur tankarna för att utveckla specialpedagogens uppdrag i denna kommun. Resultatet av denna studie kan tas upp av skolchefer och vidga deras syn på specialpedagoger så att de ser vilka skillnader som finns och varför det är så. De kan även se hur alla specialpedagoger i denna kommun önskar att utveckla arbetet. Detta kan vidare leda till ett stort utvecklingsarbete i kommunen och få en grundplattform för alla specialpedagoger i kommunen. Ett tänkbart resultat av det utvecklingsarbetet är att kommunen kan stå samlade i hur en specialpedagog skall arbeta och vilka arbetsuppgifter den har i denna kommun. Det är både viktigt att man står enad om specialpedagogens roll ut mot personal och elever som ut mot föräldrar. Detta vill ge kunskap och förståelse utåt för det specialpedagogiska arbetet, samtidigt som det ger specialpedagogen en professionalisering.

7.4 Vidare forskning

Det skulle vara spännande att komplettera denna studie med rektorernas syn på specialpedagogernas uppdrag i den aktuella kommunen. Om det finns kunskap om vad uppdraget kan innehålla och vad det kan leda till. Det skulle ge tyngd åt uppsatsen om undersökningen kompletteras med några intervjuer för att kunna tolka svaren djupare.

Referenslista

Ahlberg, A. (2009). Kunskapsbildning i specialpedagogik. I Ahlberg, A (red), *Specialpedagogisk forskning en mångfasetterad utmaning* (s.9-28). Lund: Studentlitteratur

Alexandersson, M. (red.). (1999). Styrning på villovägar. Perspektiv på skolans utveckling under 1900-talet. Lund: Studentlitteratur

Arfwedson, G. (1992). Didaktisk forskning, didaktiskt utvecklingsarbete. Häften för didaktiska studier. Stockholm: HLS/Didaktikcentrum

Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser*. Lund : Studentlitteratur

Berg, G. (1995). *Att förstå skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bladini, K (2004). *Handledning som verktyg och rum för reflektion. En studie av specialpedagogers handledningssamtal*. Karlstad: Karlstad Universitet, Institutionen för utbildningsvetenskap, avdelningen för pedagogik.

Blossing, U. (2003). *Skolförbättring i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Brante, T. (2009). *Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner*. Borås: Högskolan i Borås.

Emanuelsson, I., Persson, B & Rosenqvist, J. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Gjems, L. (2007). *Handledning i professionsgrupper*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur

Liljegren, B. (2000). *Elever i svårigheter: Familjen och skolan i samspel*. Lund: Studentlitteratur.

Lindqvist, R. (1997). Den professionella självregleringens gränser – om fel och misstag i vården. I Lindqvist, R. (Red). (1997). *Medikalisering, professionalisering och hälsa. Ett sociologiskt perspektiv*. (s. 84-107). Lund: Studentlitteratur.

Malmgren-Hansen, A. (2002). *Specialpedagoger - nybyggare i skolan*. Stockholm: HLS Förlag.

- Nilholm, C. (2007). *Specialpedagogik – ett kunskapsområde med många dimensioner*. I Nilholm, C. & Björck-Åkesson, E. (Red.), *Reflektioner kring specialpedagogik*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Normell, M. (2002). *Pedagog i en förändrad tid: om handledning och relationer i skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber
- Persson, B. (2008). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber
- Scherp, H-Å. (2001). *Problembaserad skolutveckling och den lärandeorienterade organisationen*. Karlstads Universitet: Institutionen för utbildningsvetenskap.
- Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner. How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books
- Selander, S. (1989). Inledning. I Selander, S. (Red). *Kampen om yrkesutövning, status och kunskaps professionaliseringens sociala grund*. (s. 11-36). Lund: Studentlitteratur.
- Selander, S (1989) Inledning. I: Selander, S (red) *Kampen om yrkesutövning, status och kunskapsprofessionaliseringens sociala grund* (s.11-36) Studentlitteratur: Lund
- SFS (2008:408). *Förordning om ändring i grundskoleförordningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS (1999:886). *Lag om ändring i skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SFS (2007:638). *Förordningen om ändring i högskoleförordningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- SOU (2003:35). *För den jag är – om utbildning och utvecklingsstörning*. Stockholm: Fritzes
- Skolverket, (2008). *Den individuella utvecklingsplanen – med skriftliga omdömen*. Stockholm:Fritzes
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svedberg, L. (2007). *Gruppsykologi. Om grupper organisationer och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenska Unescorådet. (2001). *Salamanca deklARATIONEN*. Skriftserie nr 1. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (1999). *Att lära och leda. En lärarutbildning för samverkan och*

utveckling. SOU 1999:63. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Vernersson, Inga - Lill (2007) *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv*.
Lund: Studentlitteratur.

Öqvist, O. (2008). *Systemteori i praktiken – konsten att lösa problem och nå resultat*.
Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Tidskrift

Nilholm, C. (2006) INKLUDERING AV ELEVER ”I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD”
-Vad betyder det och vad vet vi? *Forskning i fokus nr. 28*

Hugemark, 1998, ”Den kalkylerande medborgaren. Medborgarskap i
förändring – exemplet den svenska välfärdsstaten”, *Dansk
Sociologi*, nr. 3/9, okt. 1998.

Elektroniska källor

Florin, C. (2010) *Lärarnasprofessionalisering*.

Hämtat den 17 oktober 2011, från

http://www.lararnashistoria.se/article/lararnas_professionalisering

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.

Hämtad 15 december 2011, från

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/publikationer?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2697

SFS 2007:638 (2007). *Utbildningsplan för Specialpedagogiska programmet*. Göteborgs
Universitet, Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning.

Hämtad 13 december 2011, från

http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/19511/1/gupea_2077_19511_1.pdf

Utbildnings- och kulturdepartementet. (2006). Faktablad om budgetpropositionen 2007.

Utbildningsområdet. Hämtat 13 december 2011 från

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/09/86/823b29d4.pdf>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*.

Hämtat 4 december 2011, från

www.codex.vr.se/texts/HSSR.pdf

Bilaga

Online enkäten

Undersökning av specialpedagogens uppdrag

Kön

- Man
- Kvinna

Ålder

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-67

Vilken grundutbildning har du?

- Grundskollärare
- Förskollärare
- Fritidspedagog

Vilken påbyggnadsutbildning har du examen i?

- Specialpedagogik
- Speciallärare
- annat

Vilket år tog du examen?

Vart läste du din påbyggnadsutbildning inom specialpedagogik?

Hur länge har du arbetat som specialpedagog?

- 1-5
- 6-10

- 11-15
- 16-20
- 21-25

Vilken skolform arbetar du inom?

- Friskola F-9
- Kommunalskola F-9
- Grundsärskola F-9
- Grundsärskola med inriktning träningskola F-9
- Specialskola

Arbetar du inom en eller flera skolor?

- 1 skola
- 2 skolor
- 3 skolor eller flera

Vilka ingår i ert elevhälsoteam?

- Specialpedagog
- Speciallärare
- Kurator
- Skolsköterska
- Rektor

Hur ser din arbetsbeskrivning ut?

Fördela 100 poäng på vilka arbetsuppgifter du utför?Handledning, undervisa elever, skolutveckling, kartläggningar och förebyggande arbete.

Vem/ vad styr ditt uppdrag som specialpedagog?Fördela totalt 100 poäng på en eller flera av följande: Rektor, Skolans profil, kollegerna, jag själv, specialläraren, politiker, eleverna, föräldrar och forskning, annat

Hur skulle du vilja utveckla det specialpedagogiska uppdraget på din arbetsplats utifrån examensförordningen?Handledning, Undervisa elever, skolutveckling, kartläggningar och förebyggande arbete, annat?